

1955.

IV

DE NIJDAMSTRA TYNGE

PERIODIEK VOOR DE GESLACHTEN
NIJDAM, NIEUWDAM, VLEER, WIJNIA

NIJDAMSTRA

Orgaan der Nijdamstra-Stichting

ZEVENDE JAARGANG 1955

Juni / august /

September

Heden nam de Heere plotseling uit ons midden
weg onze lieve Man, Vader en Zoon

HENDRIK NIJDAM

op de leeftijd van 40 jaar.

GRONINGEN, 9 September 1955.
Bataviastraat 68.

G. Nijdam-van der Veen
Tineke
Harry
Ina
Jan
H. Nijdam
B. Nijdam-Pol

De teraardebestelling zal plaats hebben D.V.
a.s. Dinsdag plm. 12 uur op de begraafplaats
Selwerderhof. Vertrek van huis om half twaalf.

In memoriam Hendrik Nijdam.

Toen Zondagmiddag 11 September aan mijn vakantie-adres
te Bergen N.H. telefonisch het verzoek werd gedaan of ik
bij mijn thuiskomst een opgegeven nummer even wou opbellen,
begreep ik hiervan niet de reden; noch de persoon of plaats
was mij bekend.

Het bleek Groningen te zijn.

Toen hoorde ik het ontstellende bericht van het verscheiden
van onze neef en mede-bestuurslid Hendrik Nijdam.

Ik kon het niet realiseren.

Een Groninger-vriend was heengegaan.

Eén van de Groningers, waarvan ik niet anders heb ondervon-
den, dan vriendschap. Als bestuurslid van onze Stichting
heeft hij geen vergadering gemist. Steeds stond hij klaar
voor de belangen van onze Stichting.

Hij was steeds een voorbeeld van trouw en verbondenheid
met onze familie-vereniging. En zó zal hij steeds in onze
gedachten voortleven.

De Here geve z'n vrouw en kinderen sterkte om dit zware
verlies te dragen. De Here vergist zich niet, hoewel wij het
niet begrijpen.

T. Nijdam - Voorzitter.

Een ietsge

Uit de Protestantse Gezondheidszorg knippen we het onderstaande gedicht, dat hangt in de spreekkamer van een dokter in Scheveningen:

Een ietsge vermoeder als de avondzon daalt,
Wat minder verstoord als een planmetje faalt,
Wat minder geneigd om een oordeel te vellen,
Wat meer, om de deugden des naasten te tellen.
Zo wachten wij stil, op het eind van de baan,
Waar het tijdelijke in 't Eeuwige over zal gaan!
Wat minder beangst voor effecten en goud,
Wat meerder berustend bij wat men aanschouwt,
Wat breder van blik en wat ruimer van geest
Bij veel wat ons vroeger zo eng is geweest,
Zo gaan wij dan verder door vreugde en verdriet,
Met de poort van de betere Dag in 't verschiet!
Met meerdere liefde voor anderen vervuld,
Wat minder hoog woord dat geen tegenspraak duldt,
Wat zachter gestemd waar 't gevallenen geldt,
Wat minder op praatjes en nieuwtjes gesteld,
Zo wachten wij kalm op 't eind van de reis,
Verlangend naar rust in 't Hemels Paleis.
Wat minder gejacht, wat meer tijd om te dromen,
Wat minder beangst, om wat nã ons zal komen,
Wat dichterbij hen, die ons vóór zijn gegaan
En ons zo dierbaar waren in 't aardse bestaan.
Zij gingen, wij reizen naar Vrediger oord
En houden ons vast aan de Heer en Zijn woord.

Jongen uit Bolsward op Terschelling verdronken.

Op Terschelling is de 15-jarige Sjoerd Wijnia uit Bolsward Vrijdagmiddag bij het baden verdronken. In het Schuitegat, vlak bij de haven, is hij te water gegaan, terwijl er een zeer krachtige eb-stroom stond. De bodem helt hier plotseling ongeveer 8 mtr., wat vrij zeker de oorzaak is van dit verdrinkingsgeval. De reddingboot "Brandaris" en enkele sloepen hebben anderhalf uur gezocht, doch zonder resultaat. Later zijn de pogingen om het stoffelijk overschot te bergen voortgezet, doch zonder resultaat.

Snein 1 Maeije sil it 25 jier lyn wêze, dat ús leave âlden
Joh. K. Post Jacob K. Post
en en
Sietske Post-Visser Rinkje Post-Nijdam
boaske binne.

Har tankbre bern:

Eastersé:

Klaas
Willem
Jacob

Nijskoat:

Jeltje - Kees
Wietske
Klaas

Tiid to lokwinskjen:

2 Maeije
Kafé Seefat

4 Maeije
Kafé Otter

beide jounen kertier foar achten

April 1955.

Met grote blijdschap en
dankbaarheid geven wij
kennis van de geboorte
van ons zoontje

THIJS

J.de Jong-Nijdam
J.Th.de Jong
Scharsterbrug 164
22 Juli 1955
Tijdelijk Verpleeghuis,
Joure.

Op D.V. Tongersdei 1 Sept.
hoopje ús heit en mem

D. NIJDAM

en

S. NIJDAM-WYNIA

har 25-jierrige troudei to
bitinken.

Dat hja noch lang foar el-
koar en foar ús sparre
bliuwe meije is de winsk
fan harren bern

Wyb en Gotze

Theunis en Jantsje

Syb en Hilly

Age

Harry

Amy

Durk Tom

Tiid to lokwinskjen de mid-
deis fan 3.30 - 5 úre en
de jouns om 7.30 úre yn 'e
skoalle.

Easthim, Aug. 1955.

25-jarige Echtvereniging
van

H.U. WIJNJA
en

N.P. SCHRIEKEN

11 Sept. '55
Huisduinen (Duinweg 46)
Gem.: Den Helder.
Geen receptie.

Tot grote droefheid geven wij kennis van het plotseling overlijden van onze innig geliefde zoon, broeder, behuwdbroeder, oom en oomzegger

SJOERD WYNIA

op de bloeiende leeftijd van 15 jaren.

Psalm 103 vers 8 ber.

De diepbedroefden:

S.J. Wynia

F. Wynia-Heeg

Wons:

S.S. Wynia

R. Wynia-Ringnalda
en kinderen

Bolsward:

Jan en Bets

Garry

Sjoerd Heeg

Bolsward, 5 Aug. '55.

Door een droevig ongeval nam de Here van ons weg, onze onvergetelijke vriend

SJOERD WYNIA,

nog maar 15 jaar oud.
Jong gestorven, vroeg bij de Here.

Ps.103 : 16-17

Zijn vriend Fokke

Fam. D. v.d. Werff

Reitsum, 5 Aug. '55.

BURGERLIJKE STAND.

Noordoostpolder.

Eisselina, dochter van
H. Snijder en D. Dijdam.

Haskerland.

Gerrit zoon van
Beene de Leeuw en Jeltje Nijdam.

-----FAMILIE-NIEUWS-----

Lemster Zeilweek, Augustus.

Een wedstrijd tussen de Lemster vissers Nr. 2 Andries
Vleer LE. 21.

Kaatswedstrijd te Wommels.

Jongenspartij Federatie
(2e prijs) D. Wynia, Wommels, D.v.d.Molen, Oosterlittens,
K. Hoekstra, Winsum.

Gezinsverzorging in Rauwerderhem.

De Stichting Gezinsverzorging in Rauwerderhem hield te Rauwerd haar eerste jaarvergadering. Deze instelling, opgericht 25 Juni 1954, kon 20 September 1954 met 1 gezinsverzorgster beginnen. De Bestuursverkiezing had tot resultaat dat voor Deersum in het bestuur zitting kreeg Mevr. J. Sierdsma - Nijdam.

Ronde van Deersum.

In Deersum is een wedstrijd gehouden voor Friese wielrenners. De zesde die aankwam was de heer J. Wynia, Uitwellingerga.

Tot directrice van het rusthuis Nieuw Dekama-state te Weidum is benoemd Mej. G. Nijdam te Jorwerd.

Organist benoemd. De heer A. Wijnia te Heerenveen is benoemd tot organist in de Ned. Herv. Kerk te Heerenveen (Nijehaske).

Proefdirigeren door Cor Nijdam voor de radio. De heer Cor Nijdam, musicus te Heerenveen, is uitgenodigd voor proefdirigeren bij de radio, naar aanleiding van de te vervullen functie van dirigent bij de Ned. Radio Unie.

Hooibroei-brand onder Akkrum. Woonhuis bleef nog juist gespaard.

Broei is de vermoedelijke oorzaak geweest van een brand, die Woensdagavond laat is uitgebroken in de hooiberg achter het boerderijtje van de heer J. Wijnia even voorbij de spoorwegovergang in de Rijksweg Akkrum-Heerenveen. Dit is binnen een week het vijfde geval van brand door hooibroei in Friesland. Het is met de brand, die als een gevolg van kortsluiting een boerderij in Ee in de as legde de zesde boerderijbrand sinds vorige week Vrijdag.

De brand brak omstreeks kwart voor twaalf uit toen de bewoners zich reeds ter ruste hadden begeven. Aangezien de heer Wijnia geen telefoon bezit en ook in de onmiddellijke nabijheid van het z.g. Spookmolenland geen aansluitingen zijn is hij als de weerlicht naar Akkrum gefietst om de brandweer te alarmeren. De brand werd ontdekt door de echtgenote van de heer Wijnia, die door het knetteren van de vlammen werd gewekt.

De brandweer van Akkrum was na de melding snel ter plaatse en wist te voorkomen, dat ook het voorhuis een prooi der vlammen werd. De hooiberg en de veestalling, die beide los van het woonhuis stonden zijn geheel in vlammen opgegaan. Een groot kwantum hooi ging verloren. Verzekering dekt slechts

gedeeltelijk de schade. Half vier in de ochtend keerde de brandweer van Akkrum in het dorp terug. Niets had in de voorgaande dagen er op gewezen, dat het hooi gevaarlijk broeide.

GESLAAGDEN:

Voor de Hoofdacte:

de heer P. Wijnja te Snikzwaag.

onderwijzers:

Mej. Klarie J.A. Nijdam te Leeuwarden.

H.B.S.^B

de heer Lourens G.S.M. Vleer te Tilburg.

Chr. Lyceum:

de heer L. Nijdam te Woudsend.

MULO examens:

A. Nieuwdam te Ureterp.

H. Vleer te Lemmer.

M.P. Wynia te Bolsward.

A.W. Winia te Lemmer.

Chr. Landbouwschool:

Lize Winia te Nijega.

Huishoudschool:

Tetje Wynia te Heerenveen.

Opleiding Huisnaaster:

Mej. G. Wynja te Oppenhuizen.

Hartelijk gefeliciteerd met het behaalde succes.

=====
Hoe laat is het?

Er zijn van die vragen, die je elk ogenblik tegenkomt. Menheer, kunt U mij ook zeggen, hoe laat het is? Dat wordt heel wat keren op een dag gevraagd. En wordt het niet gevraagd, dan wordt het al gezegd hoe laat het is. Immers hoeveel keren wordt niet per dag door de radio de juiste tijd gezegd? Het is op het ogenblik

Dit is geen wonder want wij allen zijn aan "tijd" gebonden. Zo laat naar ons werk, zó laat eten, zó laat naar een vergadering. Zelfs als we op het Gemeentehuis de geboorte aan-

geven vraagt de ambtenaar: Hoe laat was het?

Wij zijn gebonden aan de tijd. Hoe laat is het?

September staat op mijn kalender. Het verenigingsleven ontwaakt weer uit de zomerslaap.

Het verenigingsleven schreef ik daarnet. Leven, dat moet zich uiten, zich laten gelden. Als er dan leven is, dan moet dat ook blijken, en zal het ook blijken uit de daden. Want onze Stichting heeft een doel.

Zullen wij allen een steentje bijdragen om het doel dichterbij te brengen.

Hoe staat het ook weer in de statuten:

De Stichting heeft ten doel de leden van de geslachten Nijdam, Nieuwdam, Vleer, Wynia en andere geslachten op grond van gemeenschappelijke afstamming in gemeenschapsverband samen te brengen en voorts de belangen van deze geslachten te behartigen, de band tussen de leden er van te versterken en de studie over het voorgeslacht te bevorderen.

De Voorzitter.

Vist U ook?

De hengelsport is in Nederland erg populair, in de laatste jaren neemt dat nog enorm toe. Vooral het vissen in zee, waarover ik U zo het een en ander eens wilde vertellen. In Den Helder is het de moeite waard om eens langs de haven, dijk of de pieren op het strand te gaan kijken. Van heinde en ver komen daar de liefhebbers per auto, motor of fiets om hun geluk te beproeven. Het gaat er dan om een braadje schar of makreel te verschalken. Zag je voor de oorlog nog wel eens met de z.g. lange hengel (zeehengel) vissen, tegenwoordig bijna niet meer. Het is nu de werphengel met molen, die jong en oud zelfs de dames ook gebruiken. Het is mogelijk om hiermede in betrekkelijk korte tijd een behoorlijke hoeveelheid schar te vangen.

Vangsten van 5 tot 10 kilo zijn dan ook geen zeldzaamheid. Het aas waarmee gevist wordt, is dan z.g. zeepier. Een inwoner van Den Helder heeft zijn bestaan gevonden in de verkoop hiervan. Hij gaat met eb naar de drooggevalle slikken en graaft daar met zijn personeel (hij heeft wel 5 knechten) de pieren uit. In zijn woning heeft hij een nabootsing gemaakt van de slikken waarin de pieren leven, dit om te zorgen dat de pieren in leven blijven. Een grote ondiepe bak met op de

bodem een sliklaag, staat in de voorkamer, waarin het zeewater uit een grote tank (die ook binnenshuis staat opgesteld) wordt gepompt; zodat een regelmatige stroming ontstaat.

Iedere dag verzendt hij ook nog pieren naar verschillende steden in ons land, zoals Rotterdam en IJmuiden. Zo zien we eens welke vreemde beroepen of broodwoningen er wel zijn. Het vissen zelf is nog niet eens zo erg eenvoudig, want er wordt niet met een dobber gevist. Het gaat op het gevoel. Heb je beet, dan krijg je een rukje aan de lijn en dan moet je trachten de buit binnen te draaien. Heel vaak gebeurt het dat je 2 scharren tegelijk vangt omdat je als regel met 2 haken vist. Wel is het aan het strand wat moeilijk, omdat er bij de golfbrekers nogal wat stenen gestort worden voor de kustversterking. Hierachter blijft dan wel eens de haak vastzitten en verspeel je een stukje snoer of het loodje. Al met al is het buiten hetgeen je vangt ook altijd nog een gezonde bezigheid zo vlak aan de zee kant enkele uren door te brengen. Ik hoop dat U nu een en ander wat duidelijk is, en als U het zelf ook nog eens wilt proberen, dan wens ik U veel succes.

H. Wynja.

P U Z Z L E.

Op de vlechtwerk-puzzle in het April-nummer, kwam geen enkele oplossing binnen. Blijkbaar was de opgave te moeilijk. De oplossing luidt:

Horizontaal:	1.	Hospitaal
	2.	Kroonmond
	3.	Loeibaken
	4.	Vermorsen
Verticaal:	1.	Voorkomen
	2.	Aphorisme
	3.	Stemkaart
	4.	Gaandeweg

Op veler verzoek een gemakkelijker opgave, wat deze maal van een diagonaal-raadsel is.

		soort eend
		gedeelte van een voorwerp, waarop het
		crematie (bovenged.rust inz.v.wagens
		door overmatig aanprijzen verkopen
		eerlijk en vlijtig
		denkend aan
		beambte op een Rijksbelastingkantoor.

Indien U voor de gegeven omschrijving de juiste woorden weet te vinden en in bovenstaande figuur invult, verschijnen op de beide diagonalen van links boven naar rechts onder en van links onder naar rechts boven hetzelfde woord wat U op de eerste en de laatste regel dient in te vullen en onze afstamming aanduidt.

De boekenprijzen zijn dezelfde gebleven, n.l.

1. "Een tijd van leven en van sterven" door E.M. Remarque.
2. "Kogels bij het dessert" door W.H. van Eemlandts.

Bij meerdere goede oplossingen beslist het lot.

Oplossingen vóór 1 November 1955 in gesloten enveloppe te richten aan: C. v.d. Schoot Azn., Leeuwarderweg 63 te Sneek.

Vermeldt steeds bij Uw inzending Uw privé-adres. Ik hoop een groot aantal oplossingen te mogen ontvangen.

Veel succes en tot een volgende keer.

C. v.d. Schoot Azn.

Dit moet U lezen!

Neef G.H. Nijdam van Oranjewoud schreef ons:

Hierdoor laat ik even aan de fam.-Vereniging "Nijdamstra" weten, dat ik een glas in lood-raam heb laten maken met het wapen "Nijdam" hetgeen heel aardig is gedaan. Belangstellenden kunnen dit zien op de Lollius Ademalaan 11 te Oranjewoud.

Voorts meende onze neef te mogen aannemen dat er nu niet bepaald veel puzzle-oplossingen binnen kwamen. Hij wilde het stimuleren door een paar gegarandeerde Friese Hardrijder-schaatsen voor de winnaar beschikbaar te stellen.

Prachtig, volle neef. Dat is een daad!!!

"Puzzelnaren" in de volgende Tynge nadere bijzonderheden.

WEL EN WEE VAN ONZE VOOR- OUDERS IN DE 17e EEUW.

Wanneer wij onze eerste voorouders van name leren kennen, is dit in een tijd waarvan wij ons, mensen der twintigste eeuw, nauwelijks een voorstelling kunnen maken. Geen wonder, want het dagelijkse leven in die tijd stond dichterbij het begin van onze jaartelling, ondanks de 1700 jaar die daar tussen liggen, dan bij onze tijd, hoewel hier een verschil

is van maar 250 jaar.

We willen trachten in het kort hier een indruk te geven van het leven onzer voorouders op het platteland in die tijd. Vanzelfsprekend kende men toen nog geen fiets, auto of vliegtuig, geen electriciteit, stoomboot, trein of tram, maar ook geen straatweg, trottoir, geen riolering en nauwelijks straatverlichting!

Rust en nog eens rust kenmerkte het leven in dorp en op het platteland. Het vervoer ging te voet, te paard of per trekschuit. Het boerenwerk werd gedaan met gereedschappen die thans bijna niet meer worden gebruikt. Een leerplicht kende men niet en op school werd niet meer onderwijs gegeven dan thans in de tweede klas geleerd wordt.

Toch was het leven allerm minst beperkt tot hetzelfde dorp. Ondanks het weinige en moeilijke verkeer langs vaak onbegaanbare wegen wisten de jongelui elkaar over enorme afstanden te vinden. Zo treft men meer dan eens aan b.v. dat een jongen uit Lemmer trouwt met een jongedochter uit Drachten; een boerinne-weduwe uit Wommels vindt een tweede man in Hallum; een boereknecht uit Metslawier raakt aan een vrouw uit Makkum. Doch het was ook geen uitzondering dat een meisje uit Franeker een man trouwde uit Amsterdam of iemand uit Hoorn in het huwelijksbootje stapte in Leeuwarden. Zelfs trouwden tamelijk veel Friese meisjes met soldaten of kooplieden uit Duitsland, die hier dan verder in Friesland bleven wonen, zodat het nageslacht aan de Duitse namen nog herkenbaar is.

Dat een dergelijk liefdesverkeer wel moeilijkheden ondervond kan men zich wellicht indenken, warmer men een beeld krijgt van de vervoersmogelijkheden. Een reis van Groningen naar Lemmer met de trekschuit en verder per schip naar Amsterdam duurde drie dagen. Een wandeling van Heerenveen naar Leeuwarden langs een weg die we moeten vergelijken met een onverharde "reed" naar een boerderij of een bospad in de Wouden, duurde zeker 6. á 7 uur. Eenzelfde tocht van Leeuwarden naar Groningen duurde minstens 12 uur !

Met de woningen op het platteland was het droevig gesteld. De boerderijen hadden meestal twee vertrekken: het binhús en het mulhús, of te wel de kamer en de keuken. Daar achter was dan het buthús, waar 's winters de koeien stonden en verder de hooiberg. De arbeiderswoningen bestonden uit één vertrek. Meestal werd er toen van steen gebouwd en ook waren er glazen

in de vensters, doch die waren van slechte kwaliteit en konden moeilijk een storm verdragen. De daken waren van riet en stro. De vloeren werden belegd met tegels maar bestonden dikwijls uit aarde. Matten kwamen nog weinig voor. De muren werden meestal gewit. Gordijnen begonnen pas mode te worden. Kleden over de tafel, spreien over de bedden of over de kisten in huis waren nog zeldzaam. Het meubilair bestond veelal uit een paar stoelen met rieten matten, kisten om op te zitten, die tevens dienden als opbergruimten voor kleren en gereedschappen. Spinnewielen behoorden tot de inventaris van vrijwel elk huis. De etensborden, lepels en "sleven" waren van hout.

Toch waren er ook wel dingen waarop de vrouwen van nu jaloers kunnen zijn. Zo b.v. het beddegoed. Bedden waren er in overvloed. Het aantal bedden en etensborden pleit er voor dat men vaak gasten kreeg die bleven overnachten, want hoe is het anders mogelijk dat in een gezin van man, vrouw, vier kinderen en een knecht niet minder dan acht bedden worden aangetroffen, terwijl de inboedel uiterst sober was en slechts acht koeien werden gemolken? We nemen aan dat de man en de vrouw bijelkaar in de bedstee sliepen, twee maal twee kinderen samen en de knecht alleen. Dat is dus vier bedden, dus vier over! Kussens en kussenslopen, dekens, lakens, tafellakens enz. waren er ook altijd in overvloed, zoals ook "neusdoeken" en hemden. Wanneer alle gezinsleden iedere dag één zakdoek nodig hadden dan bleven er nog een tiental in de kast, zodat we moeten aannemen dat deze neusdoeken ook voor de gasten bestemd waren. Hiermede zijn we aan de kleding toegekomen.

Het aantal hemden was ook zeer groot. Het lijkt er op dat men iedere avond een schoon hemd aandeed, hetgeen zou pleiten voor zindelijkheid. Verder kenden de mannen nog maar kort de broeken, want deze werden voor het eerst rondom 1600 gedragen. Men was de "boksen" gewend, twee losse kledingstukken die aan elkaar gebonden waren. Verder droegen de mannen een wollen hemdrok, wollen onderbroek (blauw of rood), een buis en bij koud weer een mantel. Verder kousen en meest laarzen. Klompen waren er nog niet, die kwamen pas in de 18e eeuw. Vast en zeker werden er altijd hoeden gedragen. Petten kende men nog niet. 's Zomers ging men op het land veelal in onderbroek, blootsvoets en volgens de schilderstukken ook wel met ontbloot bovenlijf. De hemden

waren gemaakt van linnen en de andere kledingstukken van wol. Vrouwen droegen eveneens lange linnen hemden, wollen borstrok, overlijf, rok en schort, halsdoek, hoofddoek en soms ook mutsen. De "directoire" en het corset kende men nog niet. Kousen werden door vrouwen bijna niet gedragen. In huis zowel als buiten liepen zij 's zomers meest blootsvoets en 's winters op "toffels". Naar gelang van de welgesteldheid was de kleding uitgebreid en versierd met borduursel, zilver of goud. Het gouden en zilveren oorijzer was toen nog maar een zeldzaamheid. Dr. O. Postma trof voor het eerst een zilveren oorijzer aan in 1631 en een gouden in 1659.

Het middagmaal bestond gewoonlijk uit vlees, spek of vis met erwten, bonen, gort, meelkost en pap. Vis en meelkost werd er veel meer gegeten dan nu. Aardappels kende men nog niet. De groente bestond meestal uit wortels, rapen, kool of pastinaak. Er werd echter zeer weinig groente gebruikt en meestal ontbrak dit aan de maaltijd.

De broodmaaltijd bestond uit zwart roggebrood met boter of vet en kaas, ook wel wittebrood en tarwebrood, alsmede koek en cake, dat uitsluitend op feestdagen op tafel kwam. Beschuit was er ook, doch werd niet veel gebruikt. Het was eigenlijk alleen voor zeevolk.

Thee en koffie werden nog niet geschonken. Bier, melk en karnemelk of wei waren de dagelijkse dranken. In arme gezinnen moest men water drinken en dat was veelal, vooral in droge zomers, van slechte kwaliteit. Roken werd nog weinig gedaan en was zelfs op sommige plaatsen in het openbaar nog verboden.

Krenten, rozijnen, vijgen etc. werden reeds veel gebruikt. Citroenen en sinaasappelen kwamen nog maar sporadisch voor, terwijl de Oost-Indische specerijen practisch nog onbekend waren op het platteland.

Als brandstof deden turf en dompen (opgedroogde mest) dienst. Voor verlichting werden kaarsen gebruikt.

Ganzeborden was het gezelschapspel in de lange winteravonden. Ook dobbelde men veel. Dammen en schaken deed men nog niet en ook andere gezelschapspelen waren vrijwel onbekend. Ook het kaartspel werd niet veel beoefend. Kaatsen en paardrijden waren de "grote" sporten. Hardrijden op de schaats in de winter deed men nog niet, wel werd er "gesleedjaagd". Muziek werd wel beoefend, doch meest op eenvoudige instrumen-

ten. Werd er al gelezen, dan was het meest godsdienstige lectuur. De vaardigheid in lezen en schrijven moet echter op het platteland wel groter geweest zijn dan veelal wordt aangenomen. Het feit dat er in bijna elk gezin een Bijbel wordt aangetroffen met gezangboeken en andere stichtelijke lectuur, alsmede de vele mooie handtekeningen die wij in de oude bronnen tegenkomen van eenvoudige boeren en arbeiders, wijzen daarop.

Hoogtijdagen waren de jaarmarkten die veelvuldig bezocht werden. Een bruiloft werd uitbundig gevierd, maar een zilveren- of gouden huwelijksfeest kende men niet. Wanneer de data van geboorte en huwelijk niet waren ingeschreven in de Statenbijbel, vergat men deze. Het komt zelfs nog in de eerste helft van de 19e eeuw veelvuldig voor dat men zelf en ook de ouders niet wisten wanneer men geboren was.

De criminaliteit was in die jaren veel geringer dan thans. Zware misdrijven waren uitzondering. Ondanks de strenge straffen waren levenslang en doodstraf zeldzaamheden. Toch werd voor de diefstal van b.v. een mantel iemand veroordeeld tot geseling en zes jaar tuchthuis. Voor brandstichting werd soms levenslang gegeven. Op het doden van pasgeboren kinderen stond de doodstraf.

Naast een grote vroomheid bestond een sterk ongeloof. Ondanks de kerkelijke tucht in een streng calvinistische tijd bloeiden de doopsgezinde gemeenten en het rooms-katholicisme en daarnaast een heidendom. Herhaaldelijk worden maatregelen afgekondigd tegen de on-christelijke praktijken als het dansen om de mei-boom, het vieren van midwinter, ganzetrekken, papagaaischieten, het houden van kopermaandag enz. Vaak klagen de predikanten over het kerkbezoek. In de Wouden laten velen hun kinderen dopen om 's winters ondersteuning van de kerk te krijgen, doch komen verder maar zelden in het bedehuis.

Op zedelijk terrein stond de mens niet hoger dan nu. Dronkenschap kwam veel voor. Het "moeten trouwen" was heel gewoon, ondanks dat dit eens op straffe van boete verboden werd! Men krijgt zelfs de indruk dat een huwelijk vaak van de vruchtbaarheid der vrouw afhing. Vele "stadsmensen" trouwden in dorpen om het "moeten trouwen" te verbergen in hun stand, waar toevallig ook predikanten enz. behoorden.

Het geloof aan heksen, spoken, boze geesten enz. bestond in die tijd nog in sterke mate. Sagen en legenden, familie-overleveringen enz. werden er veelvuldig op de lange winteravonden verteld om het geloof hieraan in stand te houden.

Vele mensen werden op jeugdige leeftijd het slachtoffer van pokken, "pest", tering enz. Door onvoldoende medische bijstand stierven vele vrouwen aan de kraamvrouwenkoorts. De leeftijd was veel korter dan thans, waar tegenover staat dat door een natuurlijke selectie de mensheid sterker was dan tegenwoordig.

Dit zijn een paar grepen uit het leven in de 17e eeuw. Houdt U willen ruilen? Misschien wel, misschien niet. Houdt U van rust, dan was het in die tijd beter leven. Maar houdt U van comfort, dan kunt U nu beter leven. Of onze tijd voor de mens als soort echter beter is dan die "goede oude tijd" mag betwijfeld worden, doch als individu kunnen we ons gelukkig prijzen te leven in de 20e eeuw!

"sneuper"

Gegevens gevraagd over de Algera's en Algra's.

De heer R.S. Roorda, M. Louisastraat 19 te Leeuwarden wil graag, dat alle Algera's en Algra's in Friesland en zij die Algera's en Algra's in hun familie hebben aan hem meedelen waar en wanneer zij geboren zijn. Ook wil hij graag de namen weten van hun ouders, met de plaatsnaam en de data van geboorte, trouwen en overlijden. De heer Roorda heeft deze gegevens nodig voor zijn onderzoek naar de afstamming van de Algera's en de Algra's, een Tietjerksteradeelster familie, in Friesland waarschijnlijk de grootste is.

oudkerker HARDRIJDERSGESLACHT Bottema - Hellinga -
De Vos c.s.

Genealoog Vleer maakte een bijzonder uitgebreid en geslaagd familieboek.

De heer W.Tsj. Vleer uit Hardegarijp heeft al een vrij groot aantal genealogieën op zijn naam staan. Hij is, sinds hij uit De Kaag naar Friesland is gekomen, binnen betrekkelijk korte tijd uitgegroeid tot een van de weinige in de provincie werkende gespecialiseerde genealogen, naast mannen als R.S. Roorda, D. Osinga en anderen. Zijn jongste en waarschijnlijk

ook zijn uitgebreidste werk is dat met de titel "Het Oudkerker Hardrijdersgeslacht", waarin verschillende families, die in-elkaar-om-getrouwd zijn en waarvan vele leden uitgeblonken hebben op de schaats, opgenomen zijn. Daarom is ook de vrouwelijke lijn uitgewerkt. Een en ander maakt dat een heel merkwaardig en interessant boekwerk is ontstaan.

De heer Vleer heeft bij de samenstelling hulp gehad van een lid dezer ingewikkelde familie, n.l. Ds A.F. Scholte te Hardegarijp, die ook de initiatiefnemer is geweest.

Aanvankelijk was van de gedachte uitgegaan een familieboek van de Oudkerker hardrijders samen te stellen met hun naaste familie. Dit zou dan over de geslachten Bottema, De Vos, Hellinga en Velstra moeten gaan. Later bleek, dat via vrouwelijke lijnen ook de Talsma's de Fokkema's en de Uitterdijks er bij behoren, er zitten ook Vissers in en Doorniks, en zo is 't een heel complex van geslachten geworden, waarin hardrijdersbloed zit.

OUDKERK: bekende klank.

Oudkerk heeft vroeger lange jaren een uitnemende naam gehad op ijssportgebied. Het had en heeft een prachtige baan, een van de mooiste in Friesland; het had en heeft zijn tradities wat de wedstrijden betreft, en het had zijn talrijke mannelijke en vrouwelijke uitblinkers op de schaats.

De schrijver van een artikel in 1938 over Oudkerker hardrijders heeft eens gesteld, dat juist uit waterrijke streken, vaak ook met grote vlakten boezemland, tamelijk veel hardrijders vandaan kwamen. Daar heeft men in de jeugdjaren alle gelegenheid zich te oefenen in snelheid en vlugheid en daar kunnen hardrijders groeien en hardrijdersgeslachten ontstaan. De heer Vleer is echter van oordeel, dat men de oplossing van het vraagstuk niet alleen moet zoeken in geografische omstandigheden, maar ook in de erfelijkheid. Wanneer men veel met genealogisch materiaal omgaat, is deze erfelijkheid geen probleem meer. Wij weten dan - aldus de heer Vleer - dat niet alleen gebreken, maar ook goede lichamelijke en geestelijke eigenschappen overerven en zelfs door een bijzondere huwelijkskeuze het stempel kunnen drukken op een bepaald geslacht.

Met het Oudkerker hardrijdersgeslacht zijn er wel heel sterke bewijzen van een erfelijke lijn. Wanneer een lijst opgemaakt wordt van alle hardrijders en hardrijdsters, die Oudkerk heeft voortgebracht, dan komen 96 % voort uit het voor-

ouderpaar Oene Willems en Blijke Wiltjes. De nakomelingschap van dat echtpaar had de erfelijke begaafdheid om hardrijders van groot formaat te worden.

Niet bij alle kinderen en kleinkinderen is deze begaafdheid overgeërfd. Dat zou trouwens ook niet mogelijk zijn, want de eigenschappen van aangetrouwden spelen ook een rol en schakelen in vele gevallen de eigenschappen van de andere zijde uit. In de andere gevallen kan door een huwelijk juist een versteviging van bepaalde eigenschappen worden verkregen, zoals men hier bij herhaling heeft kunnen constateren.

Momenteel schijnt het Oudkerker hardrijdersgeslacht uitgeput te zijn. Hoewel gezegd mag worden, dat de meeste leden uitstekende rijders zijn. De eigenschappen zijn er nog wel in het Oudkerker geslacht. Misschien zal training van de jeugd eens nieuwe roem naar het oude dorp brengen. Momenteel winnen Piet en Annie Venema te Hoogezand, wier grootmoeder een Velstra is, verschillende prijzen. Annie is nu 20 en Piet 16 jaar.

DUIZENDEN NAMEN

Dit boek over het Oudkerker hardrijdersgeslacht telt niet minder dan 240 bladzijden. Er komen duizenden namen met alle mogelijke bijzonderheden in voor. Speciaal wordt uiteraard aandacht gevraagd voor diegenen, die in de baan prijzen hebben gewonnen.

Doch daar zijn ook anderen met klinkende namen, die uit deze geslachtenreeks zijn voortgekomen: Dreves Uitterdijk, de bekende Esperanto-pionier; Marten Baersma (Meint Bottema), skriuwer fan "De jonge fan de marsheide" en oare novellen, meistrider yn de Jongfryske biweging; prof. dr Tjitze de Joer, conservator van het Fries museum en hoogleraar aan de Gem. Universiteit te Amsterdam; mr.dr.J.P. Hoogland, raadsheer in het Gerechtshof te Leeuwarden en bekend man in sportkringen; mr. J.Algera, onze huidige minister van Verkeer en Waterstaat; Y.K.Tamminga, vele jaren vooraanstaande man in het Fries agrarisch leven. Alleen de laatste twee zijn nog in leven.

Dit met veel zorg en speurwerk samengestelde boek bevat niet alleen genealogieën, doch ook kwartierstaten, grafieken, kaartjes en situatietekeningen, schetsen uitvoerige levensbeschrijvingen van verschillende personen, afschriften van oude acten, tientallen facsimilé's van handtekeningen, familiesaga, aardige korte gegevens over de schaatssport. En

niet te vergeten een aantal fraaie portretten en foto's, betrekking hebbende op de Oudkerker hardrijders.

Het opzoeken wordt vergemakkelijkt door een uitgebreid register. Het boek is in een keurige groene band met goudopdruk gebonden.

FAMILIEVERENIGING

Op Hemelvaartsdag zijn te Leeuwarden ongeveer vierhonderd afstammelingen uit genoemde geslachten bijeen geweest. Daar is besloten een familievereniging op te richten met als voorzitter de heer Tj.W. Velstra te Oudkerk en als secretaresse Mevr. de Jager-Dijkstra te Leeuwarden.

Men zal in de komende herfst of winter weer samenkomen. Gedacht is al aan de mogelijkheid, dat via de vereniging een training wordt ingesteld voor de jongeren uit "dit laech", die de eigenschappen bezitten om goede hardrijders te worden.

Wanneer die pogingen succes mogen hebben, dan zal dit de kroon zijn op de moëizame arbeid van de heer Vleer, die zijn geslachtenreeks immers heeft opgezet op basis van aangetoonde erfelijkheid wat hardrijderscapaciteit betreft.

D.M. v.d. W.

Zeventig jaar geleden bevatte Het Noorden de volgende merkwaardige geschiedenis.

Ongeveer 60 jaar geleden (dus plm. 1825) had de Pruisische Minister graaf Brühl op zijn landgoed een klerk voor eenvoudig klerkewerk. De klerk verhuisde naar Warschau, de hoofdstad van Polen, en zijn zoon kwam zoëer in de gunst van Grootvorst Konstantijn, broeder van de Czaar, dat deze de zoon in de Graavenstand verhief.

De klerkenzoon Haucke werd Graaf Hauck. Maar hij was het nog maar net, of hij werd bij de Poolse opstand in 1830 op straat neergeschoten. Zijn dochttertje kwam in St. Petersburg in een internaat voor adellijke kindertjes. Toen zij volwassen werd, trouwde zij met de broer van de Keizerin. Maar die broer werd om dit huwelijk het land uitgestuurd en de bruid vestigde zich met hem in Saksen en de vrouw, Gravin Haucke, kreeg de naam Prinses von Battenberg. Het huwelijk werd als morganiatisch beschouwd en de drie zoons kregen de titel van de moeder. Een van hen trouwde met de dochter van de Engelse Koningin en ging in Engelse zeedienst. Hij verengelste zijn naam tot Mountbatten (Mount = berg). Dit verhaal is juist en

de kleinzoon van deze Mounbatten is thans met Koningin Elizabeth getrouwd.

Wie geeft ons even het tegenwoordig adres op van neef G. Nijdam, v/h wonende te Willemstad (W.Indië), v. Eyck v. Voorthuizenweg 30.

DE NIJDAMSTRA - STICHTING

Bestuur: T.Nijdam, Coornhertstraat 12, Leeuwarden, tel.05100-2167 voorzitter; Mevr.M.H.Nijdam-Nijholt, Robert Kochstr.21, Leeuwarden, secretaresse; C.van der Schoot Azn., Leeuwarderweg 63, Sneek, tel. 05150-3028, penningmeester; W.Tsj. Vleer, "Op Honk", Hardegarijp, tel. 05110-435, vice-voorz.; Mevr. P.Agema-Wynia, Stationsweg 18, Dokkum en U. Wynia, ~~Schans 64~~ te Heerenveen, leden.
Postrekening 6 2 6 7 2 4 t.n.v. de Penningmeester Nijdamstra Stichting te Sneek.

Inhouds-opgave:

In memoriam Hendrik Nijdam	door T. Nijdam.
Een ietsge	
Familie-Nieuws	
Hoe laat is het?	door T. Nijdam.
Vist <u>U</u> ook?	door H. Wynja.
Puzzle	door C. v.d. Schoot.
Dit moet U lezen	
Wel en wee van onze voorouders in de 17e eeuw	door "sneuper"
Oudkerker Hardrijdersgeslacht	
Graaf Hauck	

Redactie: Coornhertstraat 12, Leeuwarden. Tel. 05100-2167
Administratie: 2e Beukenlaan 6, Apeldoorn.